

Valsts izglītības satura centrs aicina - atbalsti bērna mācīšanos vasarā!

Publicēts: 13.06.2022.

[Audzināšana](#)

[Mācību gads](#)

Vasaras brīvlaiks ir laiks, ko bērni visu mācību gadu gaida visvairāk, tomēr ir vērts atcerēties, ka arī vasarā var apgūt dažādas noderīgas zināšanas un prasmes. Tā kā skola vasarā nav jāapmeklē, nozīmīga loma ir vecāku iesaistei - ja vecāki būs ieinteresēti darboties kopā ar bērnu, tas palīdzēs gan attīstīt un papildināt zināšanas, gan kalpos kā kvalitatīvs brīvā laika pavadīšanas veids visiem kopā.

Ar ko sākt?

Nevajag domāt, ka bērns būs jāmaca tā, kā to dara skolā, pietiek ar dažām pavisam ikdienišķām nodarbēm, lai rosinātu bērna domāšanu un veicinātu izpratni par dažādiem procesiem kā dabā, tā veselībā un sabiedrībā.

Vērojiet un iepazīstiet procesus, kas notiek jums apkārt!

Kopīgi vērojiet laikapstākļus, pastāstiet, kā rodas varavīksne, kāpēc nepieciešams lietus un visu laiku nevar spīdēt saule, no kā rodas lietus, kāpēc sēnes labāk aug pēc lietus un tā tālāk. Atbildiet uz bērnam interesējošiem jautājumiem par dabas norisēm, kuru dažādība vasarā ir īpaši liela.

Kopā dodieties dabā, apskatiet dažādus augus, pārrunājiet to nozīmi dabā, noskaidrojiet, kāda ir katra auga loma kopējā ekosistēmā. Īpaši interesanti būs izveidot herbāriju - sakaltēt dažādus augus un vēlāk, rudenī vai ziemā, apskatīt, kā tie ir mainījušies, vai ir izzudušas krāsas un vai joprojām var sajust to smaržu.

Apcievojiet radniekus laukos un pavērojiet - varbūt kādā mierīgā vasaras vakarā izdodas sastapt kādu savvaļas dzīvnieku! Ja iespējas doties uz laukiem nav, var apmeklēt briežu dārzus un citus savvaļas dzīvnieku vērošanas parkus. Tāpat var doties uz putnu vērošanas torņiem, ņemt līdzi tālskati un pārvērst dabas vērošanu par aizraujošu ģimenes pasākumu.

Lasiet grāmatas!

Izvēlieties katrs sev interesējošu grāmatu un iedibiniet ģimenē kopā lasīšanas tradīciju, kad kādā konkrētā laikā vismaz pusstundu lasiet katrs savu grāmatu. Pastāstiet bērnam, kāpēc nepieciešams un kāda nozīme tam ir tālākā mācīšanās procesā. Galvenais uzdevums ir nepārcensties un neprezentēt to kā obligātu mācību stundu.

Atrodiet žanru, kas bērnam patīk vislabāk - vai tā ir detektīvžanra bērnu literatūra, vai fantāzijas stāsts, ļaujiet bērnam izvēlēties to, kas viņu aizrauj. Pēc lasīšanas dalieties tajā, ko esat izlasījuši, pārrunājiet to, kas palicis prātā visvairāk. Lai padarītu procesu aizraujošāku, arī jūs izvēlieties grāmatu, kuras tematu nebūs grūti saprast arī bērnam.

Izlasītā pārrunāšana veicinās bērnam teksta izpratni, kas jau lasīšanas procesā liks domāt par to, ko no izlasītā teksta bērns var iemācīties un saprast.

Nodarbojieties ar sportu!

Tāpat kā iepriekšminētajos ieteikumos arī šeit būtiska ir visas ģimenes līdzdarbošanās. Nav nepieciešams smagi pūlēties un sportot līdz spēku izsīkumam, pietiek ar kopīgu izbraucieni ar velosipēdiem, vakara peldi ezerā vai garu pastaigu, iepazīstot līdz šim neapskatītos apkārtnes objektus.

Svarīgi ir palīdzēt bērnam saprast, ka fiziskas aktivitātes liek justies labāk un ka pēc peldes, piemēram, ir vieglāk aizmigt. Māciet bērnam gūt prieku no sportošanas - jebkuru sportisku aktivitāti var pārvērst par spēli, kopā ar ģimeni pavadot improvizētu futbola vakaru vai no rīta kopīgi vingrojot mūzikas pavadībā.

Ļaujiet bērnam līdzdarboties ikdienas darbos!

Lai iemācītu bērnam kārtību, svarīgi saprast, kāpēc katrs darbiņš veicams. Izskaidrojiet, kāpēc tik bieži jāmazgā trauki, un ļaujiet bērnam palīdzēt mazgāšanas procesā vai noslaucīt tos pēc nomazgāšanas. Pastāstiet, kāpēc svarīgi katru rītu saklāt gultu un pēc spēlēšanās sakārtot mantas.

Saprotams, ka vieglāk un ātrāk būtu visu izdarīt pašiem, bet dodiet iespēju bērnam piedalīties ēst gatavošanā - nomazgāt dārzeņus, sagriezt kartupeļus zupai vai pielikt ievārijumu putrai. Šie mazie darbiņi bērnam ļaus apzināties katra darba nozīmi un palīdzēs saprast, kāpēc tie ir jāveic. Kopīgi gatavojot ēst, var pārrunāt to, kur katra piedeva radusies, kā izaug kartupelis, kur var atrast tomātus un kā rodas auzas rīta putrai. Pats svarīgākais ir vienkārši sarunāties un mudināt bērnu izprast pasauli.

Kā palīdzēt apgūt latviešu valodu un literatūru?

Viens no pirmajiem soļiem ir mudināt bērnam lasīt gan daiļliteratūru, gan dažāda cita žanra tekstus. Rosiniet bērnam meklēt atbildes uz sev interesējošiem jautājumiem pašam! Ļaujiet pētīt enciklopēdijas, lasīt to, kas bērnu aizrauj. Tās var būt preses publikācijas, raksti internetā, uzziņu literatūra un daudz kas cits. Atrodiet rakstu par to, kā radusies bērna mīļākā rotaļlieta vai spēle viedierīcē! Galvenais mērķis ir rosināt bērnam interesēties par lasīšanu kā lielisku pasaules atklāšanas veidu, ko var darīt individuāli. Pēc izlasīšanas apvaicājieties, kā bērnam patika, ko jaunu viņš ir uzzinājis, lai palīdzētu ar tālāko lasāmo tekstu izvēli.

Vēl var mudināt bērnu rakstīt pašam, un šeit nav runa par grāmatas vai cita liela apjoma teksta radīšanu. Jāsāk ar kaut ko nelielu, piemēram, ielūgumiem, apsveikumiem. Var atrast kādu nelielu dzejoļi un lūgt to bērnam pārrakstīt apsveikumā, bet tālāko tekstu izdomāt pašam. Tas palīdzēs attīstīt gan radošo domāšanu, gan glītrakstīšanu un centību. Uzdāvinot apsveikumu, bērnam būs gandarījums par paša radīto tekstu, un, iespējams, radīsies vēlme turpināt darīt ko līdzīgu.

Lielākiem bērniem var piedāvāt veidot literāro iespaidu dienasgrāmatu, kur rakstīt par to, kas izlasīts un kas no tā palicis atmiņā. Lai padarītu šo nodarbi interesantāku, var dot iespēju izmantot dažādu krāsu rakstāmrīkus, uzlīmes un krāsainus flomasterus, lai

dienasgrāmata iznāktu košāka un pats bērns labprāt iesaistītos rakstīšanas procesā. Katrai jaunai grāmatai var veidot atsevišķu nodaļu, lai vasaras beigās bērns varētu dienasgrāmatu pārskatīt un būt gandarīts par to, cik daudz izlasīts.

Tāpat vecāki var ļaut bērnam iesaistīties dažādu sadzīvīsku tekstu radīšanā. Piemēram, dodoties uz veikalu kopā pārrunāt, kas nepieciešams, un dot uzdevumu bērnam izveidot iepirkumu sarakstu un pēcāk kopīgi šīs lietas arī nopirkt. Ja jādodas kādā ekskursijā, bērns var uzrakstīt sarakstu ar līdzīgi ņemamo, lai, pirmkārt, būtu vieglāk strukturēt gatavošanos un, otrkārt, saprastu, kā šādu sarakstu radīšana palīdz dažādu ikdienišķu darbību veikšanā. Ja plānoti kādi svētki, kopā ar bērnu var radīt pasākuma plānu un to uzrakstīt. Var radīt arī pasākuma afišu, kas atklāj pasākuma norisi un katras nodarbes plānoto laiku.

Ja plānots kāds kopīgs ģimenes izbrauciens, ir vērts tajā iekļaut dažādus objektus un apskates vietas, kas saistītas ar bērna izlasītajiem darbiem. Tā var iepazīt gan izlasītās grāmatas darbības vidi, gan literātus, kas šos darbus radījuši. Mūsdienās ļoti daudzi literātu muzeji piedāvā ekskursijas arī bērniem, iepazīstot gan laiku, kad kāds bērnu literatūras darbs tapis, gan tā sižetu, gan visu citu, kas saistīts ar darba rašanos un autoru.

Kā kopīgi apgūt mūziku, mākslu un teātri?

Lai apgūtu mūziku, nevienam nav jābūt profesionālam mūziķim, galvenais ir saklausīt skaņas. Radošākais mūzikas apguves veids ir uzsākt vai turpināt muzicēt mājās. Ne vienmēr mūzika ir dārgi mūzikas instrumenti un kādu skaņdarbu spēlēšana, kopīgi var izgatavot stabuli, improvizētas bungas vai kādu stīgu instrumentu un radīt savu ģimenes mūzikas grupu, kopīgi muzicējot un radot oriģinālus skaņdarbus.

Arī mūzikas apgūvē noder sarunas. Pēc kāda kopīgi apmeklēta koncerta, pārrunājiet, kādas dziesmas un skaņdarbus dzirdējāt, kas no tā uzrunāja visvairāk, kas ir šo skaņdarbu autors. Pastāstiet bērnam, kā jūs esat saistīti ar mūziku - varbūt tā ir kora pieredze skolas laikā vai arī pāris gadi mūzikas skolā. Pārrunājot mūzikas pieredzes, bērns varēs vairāk saprast mūzikas daudzveidību un to, cik ļoti cilvēks ar to saskaras ikdienā.

Svarīgi atcerēties, ka mūzikas pamatā ir skaņas, un tās ir visur. Rosiniet klausīties skaņas dažādos apstākļos - pilsētā, pie jūras vai mežā - un pārrunājiet, kā atšķiras dzirdētais un no kā šīs skaņas rodas. Noklausītās skaņas var mēģināt atdarināt - gan putnu dziesmas, gan mašīnas rūkoņu un jūras šalkšanu. Kopā var izspēlēt spēli - viens rada skaņu, un otram jāatmin, kas tā ir par skaņu.

Vizuālās mākslas apgūvē palīdzēs vērošana, fotografēšana un filmēšana. Kopīgi vērojiet un iemūžiniet lauku un pilsētas ainavas, apkārt esošo arhitektūru, dažādus objektus, kā arī cilvēku emocijas dažādos notikumos. Pēc tam var pārrunāt, kas izskatās skaisti un estētiski un kas tam ir palīdzējis tādām izskatīties.

No radītajām fotogrāfijām veidojiet kolekcijas, skaistākās lieciet albumos vai pie sienas, lai vide, kas bērnam ir apkārt, atgādinātu saskatīt skaisto un pievilcīgo. Tāpat kopīgi var eksperimentēt ar gaismu un ēnu, pārbaudīt, kā dažāda veida gaisma liek izskatīties objektiem, kā objekts izskatās no rīta, kā pusdienas laikā un kā vakarā. Novērojumus apkopojiet aprakstos, seciniet, kādas krāsas un formas saskatītas un atrastas, kā tās izskatās kopā un kā atklājas dažādu objektu faktūra.

Teātra mākslu apgūt var, kopīgi vērojot cilvēku emocijas, fotografējot tās un pēc tam pārrunājot, kāpēc šīs emocijas rodas un kas ietekmē to redzamību vai vēlmi tās noslēpt. Kopā var izveidot cilvēku vērojumu attēlu kolekciju, kur atklātas visdažādākās emocijas.

Ģimenes pasākumos papildus jautrību radīs dažādu cilvēka izpausmju (mimikas, žestu, stājas, gaitas, pozas) atdarināšanas spēle. Var atdarināt gan cits citu, gan dažādas slavenības un censties uzminēt, kas tiek attēlots, pēc tam pārrunājot, kas bija tā izpausme, kas ļāva identificēt konkrēto personību.

Pēc kopīgi apmeklēta mākslas notikuma sarunājieties par to, kādu vēstījumu tas sniedza. Mēģiniet saskatīt, vai redzētajā atpazīnāt arī kādas ikdienišķas situācijas un vai tas, ko atklāja mākslas darbs, kaut kādā veidā ir pieredzēts arī jūsu dzīvē.

Lielāko jautrību sagādās teātra spēlēšana mājās. Izspēlējiet kādu bērnam pazīstamu pasaku! Varat dalīt lomas savā starpā, spēlēt ar lellēm vai izmantot ēnu teātra burvību. Šī nodarbe bērnam attīstīs radošumu, iztēli, kā arī interesi par darbu, kas ir izrādes pamatā.

Kā kopā attīstīt sociālo un pilsonisko mācību jomu?

Aiciniet bērnus sekot līdzi aktuālajiem notikumiem Latvijā un pasaulē, pārrunājiet to, kā katrs notikums ietekmē jūsu ģimeni un citus cilvēkus. Palīdziet izprast, kāda ir šo notikumu nozīme vēstures kontekstā, vai kas līdzīgs jau ir pieredzēts.

Mudiniet bērnu pārliecināties par pieejamo informācijas avotu ticamību. Kopīgi pārrunājiet, kā atšķirt viltus ziņas no patiesas informācijas, izskaidrojiet, kas ir tās lietas, kas norāda uz teksta patiesumu un kas savukārt norāda uz to, ka ticamība ir apšaubāma. Pastāstiet, kāpēc rodas viltus ziņas un kā tās ietekmē vidi mums apkārt.

Kopā ar bērniem skatieties filmas par vēsturi un pārrunājiet redzēto! Varbūt ir kāda filma (vai pat multfilma), kas vēsta par to, kas ir bijis bērna vēstures mācību programmā; noskatieties to un pārrunājiet, vai tas, kā filmā atspoguļoti notikumi sakrīt ar to, kā bērns tos bija iztēlojis. Apmainieties ar domām, vai un kāpēc nepieciešamas filmas par vēstures notikumiem un kāpēc cilvēkiem tās jāskatās. Ja skolā bērnam licies, ka vēsture ir tikai definīcijas, fakti un gadskaitļi, filmu skatīšanās palīdzēs saprast, ka katrs notikums patiešām ir noticis un ietekmējis reālus cilvēkus.

Dodoties vasaras izbraucienos, apmeklējiet vēsturiskus objektus - pilis un to drupas, muižas, arī muzejus. Vēsturisko vietu apmeklēšana palīdzēs atcerēties vēstures notikumus, sasaistot tos ar konkrētu vietu, kā arī labāk tos izprast. Interaktīvas līdzdarbošanās muzejos mūsdienās sastopamas itin bieži, un, interesanti pavadot laiku muzejā, var palielināties interese par vēstures notikumiem kopumā. Svarīgi ir arī pārrunāt ar bērnu viņam saprotamā valodā to, kas redzēts apskates objektā un lasīts paskaidrojošos aprakstos, lai bērns patiesi izprastu to, kāpēc šāds objekts ir šajā vietā un par ko tas vēsta.

Kā apgūt matemātiku?

Matemātika ir tas mācību priekšmets, kur nepieciešama patiesa izpratne par darbībām, kas tiek veiktas, un to, kas ar to tiek aprēķināts un noskaidrots. Arī matemātiku var apgūt ikdienišķu nodarbju veidā, iesaistoties vecākiem un darbojoties visai ģimenei kopā.

Dodoties ārpus mājas un apskatot dažādas vietas, kopā ar bērniem var mēģināt pēc skata noteikt kādu objektu daudzumu un pēc tam tos saskaitīt, un noteikt, cik precīzs izdevies minējums. Tāpat var ņemt dažādus materiālus, ko piedāvā daba (čiekuri, akmentiņi, koku lapas utt.), salikt tos kādā noteiktā kārtībā un dot uzdevumu bērnam saprast sakarību, pēc kādas tie izvietoti (piemēram, 3 lapas 2 akmentiņi, 2 lapas 3 akmentiņi utt.). Plaknes figūras laukuma izpratnei bērnam jāmēģina pēc skata noteikt kādas taisnstūrveida virsmas (piemēram, galda virsmas) laukumu un pēc tam to jāpārbauda, izmērot ar mērlenti vai lineālu.

Ar šiem pašiem priekšmetiem var izveidot dažādas darbības, saliekot tos kopā, kaut ko noņemot nost vai pieliekot klāt. Izdarot šīs darbības, var izmantot vārdu savienojumus "pienāk klāt", "aiziet prom" vai "paņemt nost". Tādējādi var ievērot bērna domāšanu matemātiskā virzienā, kas ļaus arī skolā izprast matemātisko darbību norisi. Lai praktiski apgūtu dalīšanu ar atlikumu, modelē situācijas, kur dabas objekti jāsadala vienādās grupās, saprast, kā veidojas atlikums.

Izmantojot dabas objektus, var izveidot savu lineālu, ar ko mērīt dažādus citus objektus, un saprast, kas ir garāks vai īsāks, par cik garāks vai īsāks un kā atšķiras priekšmetu garumi. Tāpat var apgūt mērlentes izmantošanu, piemēram, mērīt ģimenes tāllēkšanas rezultātus. Ja mērlente nav pieejama, sākumā var izmērīt ar auklu un tad, pieliekot lineālu vairākas reizes, izmērīt kopējo garumu.

No dabas objektiem var veidot dažādas plaknes figūras un pēc tam raksturot un salīdzināt to īpašības, piemēram, simetriskumu. Pēc tam var apdomāt, kādas iespējas ir šīs figūras sadalīt dažādos veidos. Tāpat var modelēt dažādus daudzstūrus, ievērojot nosacījumus par malu paralelītāti, perpendikularitāti, leņķu veidiem. Lai vieglāk izprastu leņķus, tos var veidot ar ķermeņa kustībām, piemēram, 45 °, 90 °, 180 °, 360 ° utt.

Pastaigājoties var mēģināt izveidot algoritmu, izmantojot virzienus (pa labi, pa kreisi, soļu skaits utt.) kam tiek sekots. Piemēram, 10 soļi taisni, 3 pa labi u.tml. Tas var palīdzēt izprast dažādas funkcijas, kā arī darbību secību. Tāpat, aplūkojot dabā esošos objektus, var ievērot, cik un kādus vienādus elementus tie satur. Piemēram, 4 riepas mašīnai, puķei ziedlapiņas, kokam zari.

Kopīgi darbojoties virtuvē, var sākt veidot izpratni par tilpumu, masu un mērvienībām - noteikt aptuveni kāda produkta masu un pēc tam to nosvērt, salīdzināt tilpumu beramiem produktiem un šķidrumiem utml.

Lai izprastu ātruma, laika un ceļa savstarpējo sakarību, izmantojot hronometru, var izmērīt kāda notikuma ilgumu, piemēram, to, cik ilgā laikā iespējams noskriet kādu noteiktu attālumu. Praktiski darbojoties, iespējams raksturot ģimenes kustību, piemēram, kam garāks solis, kurš var noskriet ātrāk, un veikt dažādus citus eksperimentus, kas saistīti ar laiku un distances garumu.

Informāciju sagatavoja: Zanda Zaļakmene

https://www.visc.gov.lv/lv/atbalsts_macibam_vasara